

УДК 911.3

Пильгун Алла Олександрівна

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: allapilgun@mail.ru

Брайчевський Юліан Сергійович,
кандидат географических наук, доцент

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: yulian_b@ukr.net

ГЕОГРАФІЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Метою статті є аналіз тенденцій у зовнішній торгівлі товарами країн Європейського Союзу та висвітлення особливостей участі Європейського Союзу у міжнародному поділі праці.

Методика роботи побудована на аналізі галузевої структури зовнішніх товарних потоків з/до Європейського Союзу, а також порівнянні об'ємів та складу торгівлі за основними напрямками спрямування товарів.

У результаті дослідження було виявлено, збереження провідної ролі машинобудування як основи торговельної спеціалізації європейських країн, посилення ролі внутрішньогалузевої торгівлі, а також орієнтацію торговельних зв'язків на США, країни ЄАВТ та БРІК.

Роль країн Європейського Союзу як ключового геоекономічного партнера України обумовлює необхідність постійного моніторингу стану та тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі даного регіону. Аналіз поточних трендів обумовлює *наукову новизну* даної роботи.

Практична значимість обумовлюється потенціалом торгівлі між Україною та країнами Європейського Союзу, особливо у контексті підписання Україною Угоди про економічну асоціацію з ЄС.

Ключові слова: Зовнішня торгівля, Європейський Союз, географія торгівлі, ЄС у міжнародному поділі праці.

УДК 911.3

Пильгун Алла Александровна

Киевский национальный университет имени
Тараса Шевченко, г. Киев, Украина
e-mail: allapilgun@mail.ru

Брайчевский Юлиан Сергеевич,
гандидат географических наук, доцент

Киевский национальный университет имени
Тараса Шевченко, г. Киев, Украина
e-mail: yulian_b@ukr.net

ГЕОГРАФИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ ТОВАРАМИ СТРАН ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Целью данной статьи является анализ тенденций во внешней торговле товарами стран Европейского Союза, а также освещение особенностей участия Европейского Союза в международном разделении труда.

Методика работы построена на анализе отраслевой структуры внешних товарных потоков в и из Европейского Союза, а также на сравнении объемов и состава торговли по основным направлениям товарных потоков.

В результате исследования было выявлено сохранение ведущей роли машиностроения как основы торговой специализации европейских стран, усиление роли внутриотраслевой торговли, а также ориентацию торговых связей на США, страны ЕАВТ и БРИК.

Роль стран Европейского Союза как ключевого геоэкономического партнера Украины обуславливает необходимость постоянного мониторинга состояния и тенденций развития внешней торговли данного региона. Анализ текущих тенденций обуславливает *научную новизну* данной работы.

Практическая значимость обуславливается потенциалом торговли между Украиной и странами Европейского Союза, особенно в контексте подписания Соглашения об экономической ассоциации с ЕС.

Ключевые слова: Внешняя торговля, Европейский Союз, география торговли, ЕС в международном разделении труда.

УДК 911.3

Pylgun Alla Alexandrovna

Taras Shevchenko National University of
Kyiv, Kyiv, Ukraine,
e-mail: allapilgun@mail.ru

Braichevsky Julian Sergiiyovich

Candidate of Geographic Sciences, Associate
Professor,

Taras Shevchenko National University of
Kyiv, Kyiv, Ukraine
e-mail: yulian_b@ukr.net

GEOGRAPHY OF INTERNATIONAL TRADE IN GOODS OF THE EUROPEAN UNION

The goal of this article is to analyze the current trends in the European Union's external trade and reveal the European Union's role in the international division of labour.

The methodology is based upon the analysis of the trade flows break-down by industry and comparison of the volume as well as composition of the flows of goods by major destinations.

As a result, the article reveals that machinery remains the basis of European states' foreign trade specialization, shows the growing role of intra-industry trade as well as demonstrates orientation of trade flows towards the USA, EFTA and BRIC countries.

The role of the European Union as the major partner region for Ukraine conditions the need for the permanent monitoring of the state and trends in the region's external trade. Analysis of the current trends makes this work an *original* one.

The practical impact of this work is conditioned by trade potential between Ukraine and the European Union, especially after signing the Association Agreement with the EU.

The key words: External trade, European Union, geography of trade, EU in the international division of labour.

Постановка проблеми. Географія міжнародної торгівлі товарами країн Європейського Союзу (ЄС) є важливим аспектом її зовнішньоекономічного комплексу. Не зважаючи на те, що населення ЄС становить лише 7% від світового, саме на Євросоюз припадає 25,8% світового ВВП. На торгівлю об'єднаної Європи з рештою світу припадає близько 20% світового експорту та імпорту (без урахування торгівлі всередині ЄС). Єдиний європейський ринок виступає одним із провідних торговельних гравців у світі, потужним інвестором, найбільшою

економікою за обсягом ВВП і найбільшим отримувачем прямих іноземних інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальні питання торговельних зв'язків ЄС підіймалися у роботах цілої низки дослідників, наприклад Ю.В.Жилкіної [1], В.П.Пісоцького [2], І.Г.Савчука [3], Е.Н.Смирнова [4] тощо. Економічний аналіз проблем зовнішньої торгівлі ЄС та особливостей її регулювання поширений у роботах західних авторів, наприклад у працях Дж.Пелкманса [9]. Разом з тим, динамічність світового господарства, обумовлює необхідність регулярного моніторингу тенденцій торговельних відносин ЄС. Даний напрям досліджень стає ще більш актуальним у контексті підписання Україною угоди про економічну асоціацію з ЄС, коли держава активно стає на шлях європейської інтеграції.

Суспільно-географічний аналіз зовнішньої торгівлі передбачає вивчення динаміки товарообігу (загального об'єму експорту та імпорту), а також товарної і географічної структури товарних потоків. Основним завданням даної роботи є виявити поточні тенденції та зміни у структурі товарообігу між ЄС та його основними партнерами, а також розглянути зміни у характері участі регіону у міжнародному поділі праці.

Виклад основного матеріалу. ЄС займає провідні позиції у світовому господарстві. На його частку припадає 41,4 % світового товарного експорту та 39,8 % товарного імпорту; 42,8 % світового експорту та 41,9 % імпорту послуг.

У 2013 р. обсяг експорту товарів країн ЄС-27 незначно зріс на 3,4% і досяг 2326,3 млрд.дол.сша в порівнянні з попереднім роком, в той час як імпорт товарів знизився на 4,8% і досяг 2248,4 \$ млрд (рис.1).

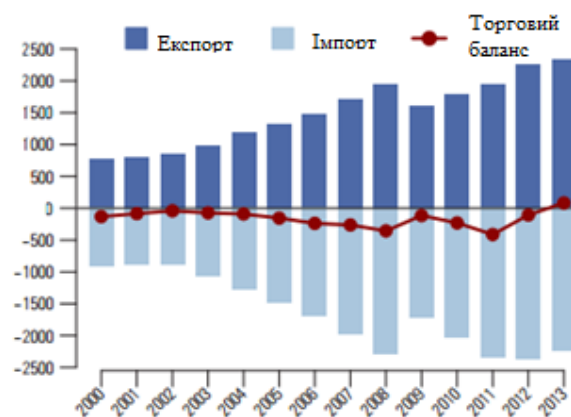

Рис.1. Загальний обсяг торгівлі товарами країн ЄС-27,\$ млрд [9]

Сальдо торгового балансу виявилось позитивним у 2013р. і склало \$82,9. Прослідковуючи динаміку торгового балансу, варто відзначити, що починаючи з 2000р. і аж до 2012р. тут спостерігався дефіцит торгового балансу. Головним чином це обумовлюється негативним сальдо торгового

балансу деяких країн-учасниць ЄС. Наприклад, у 2012р. дефіцит торгового балансу країн ЄС склав 22 млрд. євро. Так, дефіцит торгового балансу Великобританії становить в 12,5 млрд. євро. Крім того, до списку найбільш "дефіцитних" країн входить Іспанія (3,7 млрд. євро), Польща (1,3 млрд. євро) та Італія (0,9 млрд. євро) [7].

Найбільший розрив між доходами від експорту та витратами на імпорту товарів спостерігається у торгівлі країн ЄС з Китаєм і Росією, які,ю поряд із США, належать до трійки основних торговельних партнерів ЄС за межами об'єднання. З 2011р. спостерігається зміна торгового балансу у бік посилення експорту і у 2013р. баланс став додатнім.

Розглянувши загальний обсяг торгівлі товарами країн ЄС доцільно буде відзначити основних експортерів і імпортерів всередині об'єднання. Для більшості країн ЄС зберігається тенденція випереджаючого зростання взаємної торгівлі. Максимальна питома вага товарів в сукупному обсязі товарного експорту була характерна для Португалії (80,8%), Бельгії-Люксембургу (72,9%), Голландії (71,3%), Іспанії (70,9%) і Франції (63,2%) [6]. Єдиною країною обсяги експортних поставок якої за межі ЄС перевищували обсяги внутрішнього (по відношенню до ЄС) експорту, була Греція. В структурі її товарного експорту лише 43% припадало на країни угруповання.

Порівнюючи участь у зовнішній торгівлі товарами країн-учасниць ЄС впливає наступне: панівні позиції в розрізі експорту товарів зайняли Німеччина (28,1%), Франція (11,4%), Італія (10,7%), Велика Британія (10,5%), Нідерланди (7,3%), Бельгія (6,2%), Іспанія (4,5%), Швеція (3,8%), Ірландія (2,7%), Австрія (2,5%), Данія (1,9%) та Фінляндія (1,8%) (рис.2).

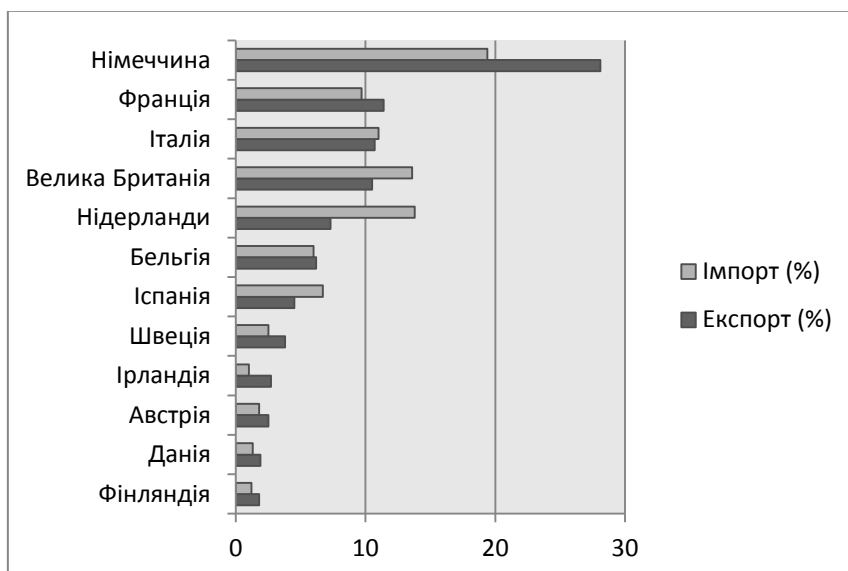

Рис.2. Частка окремих країн-учасниць ЄС-27 в експорті і імпорті товарів (%), 2013р. [5]

Найбільшими імпортерами серед країн ЄС в 2013р. були Німеччина (19,4%), Нідерланди (13,8%), Велика Британія (13,6%), Італія (11%),

Франція (9,7%), Іспанія (6,7%), Бельгія (6%) та Швеція (2,5%). (близько 74,7% сукупного імпорту товарів країн-членів ЄС).

За даними Управління економічних і фінансових відносин Європейської комісії, близько 65,7% товарів, імпортованих країнами ЄС і були вироблені в ЄС, та лише 34,3% - за його межами. В окремих країнах частка внутрішніх поставок варіювалася від 47,8% до 75,9%. Максимальна питома вага внутрішньоєвропейських поставок в структурі товарного імпорту фіксується в Португалії (75,9%), Бельгії-Люксембурзі (69,5%) та Данії (69,1%), мінімальна – у Великобританії (47,8%), Голландії (49,9%) та Німеччини (53,2%) [6].

Таким чином, між країнами ЄС встановлено міцні торговельні відносини – питома вага взаємної торгівлі складає 66% зовнішнього товарообігу; 20% припадає на країни, що розвиваються; 12% - на інші розвинуті країни світу (враховуючи Японію та США), майже 2% - на постсоціалістичні країни Східної Європи.

Зважаючи на те, що головним експортером і імпортером товарів серед країн-членів ЄС є Німеччина, доцільно буде розглянути її структуру торгівлі детальніше.

Понад 55% експорту Німеччини припадає на чотири товарні групи – дорожні транспортні засоби (товарна група SITC 7), хімічні і фармацевтичні товари (SITC 5) та промислові товари (SITC 6). Німецьким компаніям належить перше місце в експорті готових хімічних і фармацевтичних товарів (17%). Участь у міжнародній торгівлі продукцією загальному машинобудування відображає стан конкурентоспроможності продукції, адже за питомою вагою у світовому експорті країна займає перше місце в 22 з 43 підгалузей загального машинобудування.

Найбільшу питому вагу у загальній товарній структурі імпорту товарів Німеччини займає товарна група дорожніх транспортних засобів (37%). Так само досить висока частка мінерального палива (13%), промислових товарів (11,5%) та хімічних і фармацевтичних товарів (11%).

Торговельними партнерами Німеччини в найбільшій мірі є країни-члени ЄС. Найважливішим торговим партнером Німеччини залишається Франція. Другим за величиною ринком збуту німецької продукції - після Франції - стали США. Що стосується німецького імпорту, то США займають тут друге місце, поступаючись лише Франції. За ними сліднують Нідерланди, Велика Британія, Італія та Китай. Детальніше торговельні партнери Німеччини представлені на картосхемах (рис.3,4).

Щодо основних торговельних партнерів ЄС за межами об'єднання, то тут можна виділити 10 країн - лідерів, на які припадає 58,6% загального експорту товарів і 62,5% загального імпорту товарів ЄС за межами об'єднання. Тому, проаналізуємо торговельні зв'язки між країнами ЄС та країнами - лідерами за обсягами товарообороту (табл. 1).

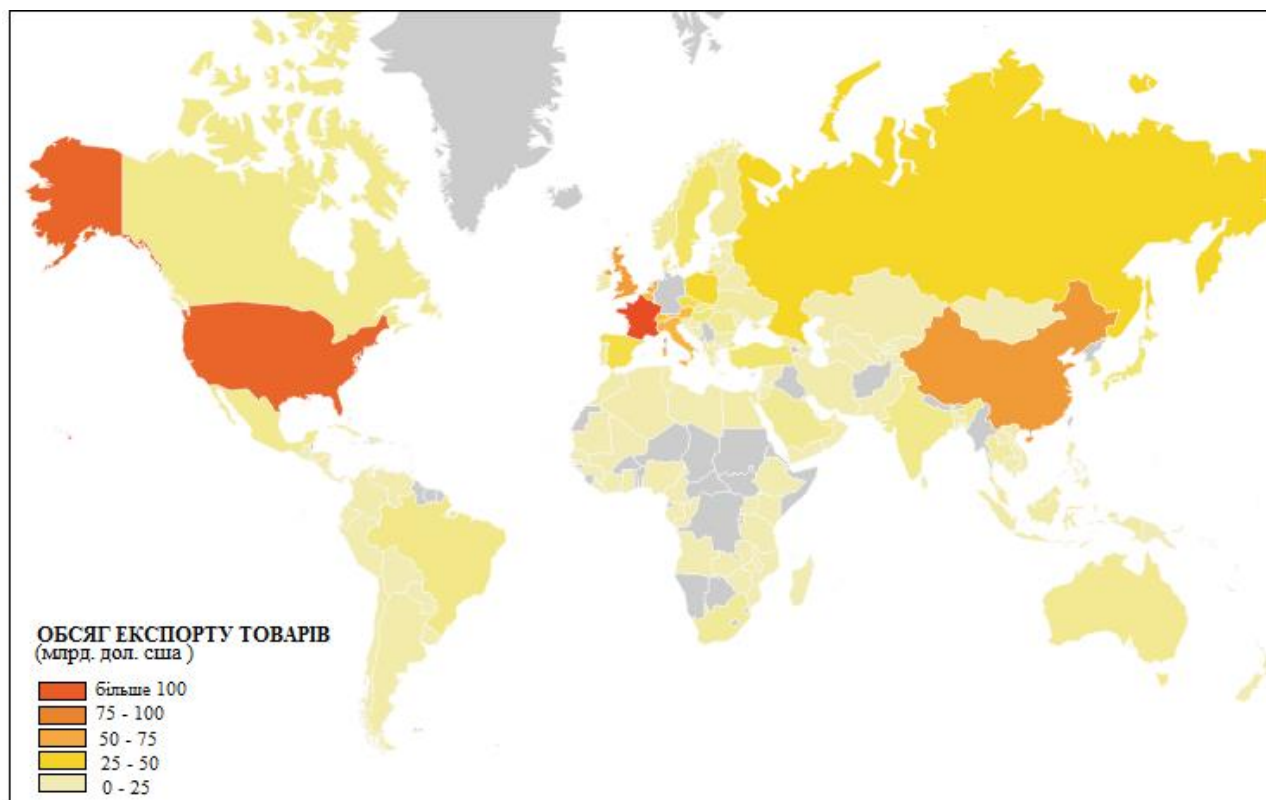

Рис.3. Країни спрямування експорту товарів з Німеччини, 2013р. [8]

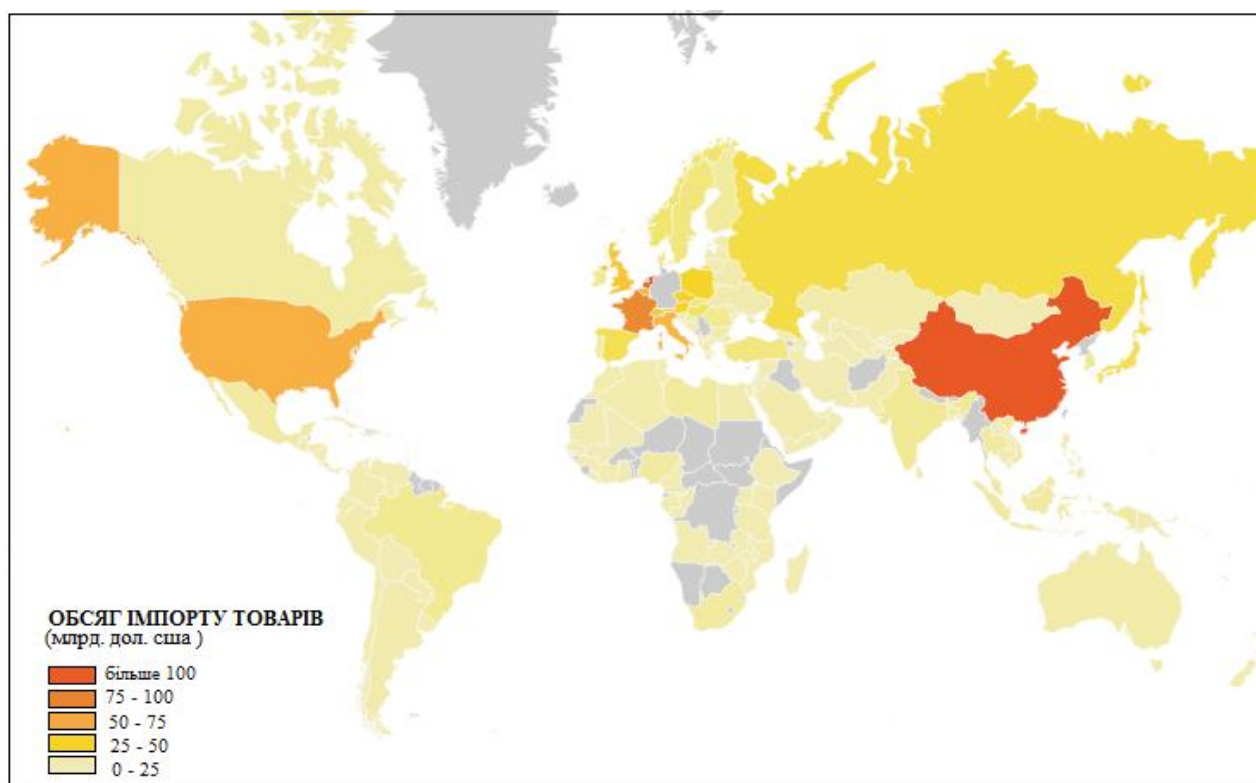

Рис.4. Країни походження імпорту товарів до Німеччини, 2013р. [8]

Аналізуючи дані представлені в таблиці 1, слід зазначити, що основним торговельним партнером країн ЄС є США, що лідирують як за показниками експорту, так і за показниками імпорту. На їх частку припадає 17,3% від загального експорту та 11,5% імпорту країн-членів ЄС. Проте, порівнюючи з 2003р., де показник експорту і імпорту складали 26,2% і 16,9% відповідно, варто відмітити зменшення ролі США як торгового партнера ЄС (рис.5,6).

Рис.5,6. Динаміка експорту та імпорту товарів країн ЄС-27 із провідними торговельними партнерами, млрд.євро [7]

Традиційним торговим партнером країн ЄС залишається Китай. Його частка в загальному експорті складає 8,5%, а в імпорті – 16,2%. Слід зазначити, що протягом 2003-2013рр. частка країн ЄС в загальному обсязі імпорту збільшилася на 4,8%, проте в сукупному експорті відбулося збільшення їх частки лише на 1,8%.

Третьою, за значимістю, країною-партнером у торгівельних відносинах станом на 2013 р. виявилася Росія. У період з 2003-2013 рр. взаємна торгівля країн ЄС з Росією характеризувалася значними показниками. У цей період відбулося зростання обсягу експорту товарів країн ЄС на 3,1%, а імпорту - лише на 0,5%. Частка Росії у структурі сукупного імпорту країн ЄС в 2013 р. дорівнювала 11,9% (213,1 млрд. євро), а в структурі експорту – 7,3% (123,1 млрд. євро).

За показниками експорту Швейцарія протягом 2003-2011 рр. значно випереджала Китай і Росію. Її частка в загальному обсязі експорту у 2003р. становила 8,2% (71,4 млрд. євро). І лише в 2013 р. частка експорту даної країни знизилася до 6,8% (115,3 млрд. євро). Щодо частки імпорту, то вона знизилася з 6,3% у 2003р. до 5,1% у 2013 р. Варто зазначити, що доля експорту та імпорту країн ЄС у Швейцарію протягом періоду 2003-2013рр. є досить стабільною, що свідчить про ефективно налагоджені економічні зв'язки, чому сприяє сусіднє положенням країни, а також історичні зв'язки між країнами ЄС та Швейцарією.

Також, країнами-лідерами в експортно-імпортній торгівлі ЄС протягом 2003-2013 рр. стали Японія, Норвегія, Туреччина, Південна

Корея, Бразилія та Індія. На їх частку припадає 18,7% від загального експорту та 18% від загального імпорту країн-учасниць ЄС станом на 2013 р.

Найбільш важливими статтями експорту країн-учасниць ЄС продовжують залишатись дорожні транспортні засоби (товарна група SITC 7), хімічні і фармацевтичні товари (SITC 5) та ядерні реактори, котли і механічні пристрої (товарна група SITC 84) (табл.2).

Таблиця 1

Об'єм зовнішньої торгівлі товарами країн ЄС-27 з провідними торговельними партнерами, млрд. євро

Країни	Роки											
	2003		2005		2007		2009		2011		2013	
	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.
1. США	227,3	158,1	235,5	159,4	252,7	163,5	269	175,2	261,4	181,6	291,8	205,2
2. Китай	41,5	106,2	48,4	128,7	51,8	160,3	63,8	194,8	71,9	232,6	143,8	289,9
3. Росія	37,2	70,7	46	84	56,7	112,6	72,3	140,9	89,1	144,3	123,1	213,1
4. Швейцарія	71,4	59,1	75,2	62	82,6	66,6	87,7	71,6	92,9	76,9	115,3	91,3
5. Японія	41	72,4	43,4	74,7	43,8	74,1	44,7	77,3	43,7	78,3	55,4	63,8
6. Норвегія	27,7	51	30,8	55,3	33,8	67,2	38,5	79,2	43,5	76,6	68,9	97,5
7. Туреччина	30,9	27,3	40,1	32,7	44,6	36,1	50	41,7	52,7	47	75,2	47,8
8. Південна Корея	16,5	26	17,9	30,7	20,2	34,5	22,9	40,8	24,8	41,4	37,7	37,8
9. Бразилія	12,4	19,1	14,2	21,7	16,1	24,1	17,7	27,2	21,3	32,8	39,6	37,1
10. Індія	14,6	14,1	17,2	16,4	21,3	19,1	24,4	22,6	29,5	26,6	38,4	37,3
Всього	520,5	604	568,7	665,6	623,6	758,1	691	871,3	678,1	938,1	989,2	1120,8
Сукупний обсяг експорту / імпорту країн ЄС-27	869,2	935,3	953	1028	1053	1180	1159	1351,7	1241	1434	1 686	1 791
Кумул. відсоток 10 провідних торговельних партнерів в сукупному обсязі експорту / імпорту країн ЄС-27	59,87	64,59	59,68	64,78	59,24	64,27	59,61	64,46	54,62	65,43	58,64	62,57

(за даними Eurostat [7])

Вони складають 20,24%, 8,95% і 8,13% від загального експорту товарів станом на 2013р. відповідно. Найбільша експортна група, дорожні транспортні засоби, складає п'яту частину експорту і спрямована в основному на експорт в США, Швейцарію і Китай. Традиційно провідні позиції займає експорт хімічної продукції і продукції АПК. Також ЄС являється одним з найбільших експортерів на світовий ринок телекомунікаційного та звукозаписувального обладнання (табл.2).

Таблиця 2

Провідні товарні групи у зовнішній торгівлі ЄС-27, 2013р.

Експорт				Імпорт			
Товарна група	\$ млн.	%	Кум.%	Товарна група	\$ млн.	%	Кум.%
Дорожні транспортні засоби (Дорожні транспортні засоби – легкові автомобілі, моторні транспортні засоби, мотоцикли (включаючи мопеди), причеми та напівпричеми).	1896,4	20,24	20,24	Дорожні транспортні засоби	1500,1	30,83	30,83
Хімічні і фармацевтичні товари	838,2	8,95	29,19	Нафта і нафтопродукти	649,8	13,36	44,19
Ядерні реактори, котли і механічні пристрої	761,8	8,13	37,32	Інші транспортні засоби	404,1	8,31	52,49
Спеціалізовані машини (Інші транспортні засоби – залізничні, авіаційні транспортні засоби, кораблі, човни і плавучі конструкції).	595,5	6,36	43,67	Електричні машини, апарати та пристрої	270,3	5,56	58,05
Різні готові вироби (Різні готові вироби – зброя і боеприпаси, дитячі коляски, іграшки, спорттовари, канцелярське приладдя, твори мистецтва, ювелірні вироби, музичні інструменти, тощо).	587,2	6,27	49,94	Медичні і фармацевтичні товари	234,4	4,82	62,87
Телекомунікаційне та звукозаписуюче обладнання	455,4	4,86	54,80	Загальне промислове обладнання (Загальне промислове обладнання – опалювальне та охолоджувальне обладнання, насоси, механічне обладнання, підшипники, крани, вентилі та ін.)	186,5	3,83	66,70
Їжа та живі тварини	377,7	4,03	58,83	Телекомунікаційне і звукозаписуюче обладнання	183	3,76	70,46
Нафта і нафтопродукти	342,4	3,65	62,48	Природний газ	173,7	3,57	74,03
Дорогоцінне каміння та метали	171,1	1,83	64,31	Різні готові вироби ³	173,7	3,57	77,60
Залізо та сталь	136,8	1,46	65,77	Офісна техніка	153,3	3,15	80,75
Вироби з чавуну та сталі	120,9	1,29	67,06	Одяг та аксесуари	149,8	3,08	83,83
Літаки і космічні апарати	85,1	0,91	67,97	Продукти органічної хімії	148	3,04	86,87
Алюміній і вироби з нього	55,8	0,60	68,56	Залізо і сталь	135,4	2,78	89,66
Молочна продукція та яйця	49,3	0,53	69,09	Вироби з металу	119,4	2,45	92,11
Одяг та аксесуари	45,4	0,48	69,58	Кольорові метали	103,5	2,13	94,24

(за даними UNcomtrade [11])

Щодо товарної структури імпорту, то провідні позиції тут займають дорожні транспортні засоби (товарна група SITC 7), нафта і нафтопродукти (SITC 33) та інші транспортні засоби (SITC 78). Дані групи складають 52,49% загального імпорту товарів, а основна частина припадає на імпорт дорожніх транспортних засобів (30,83%) в основному із Японії та США. Не зважаючи на те, що країни ЄС почали активно видобувати нафту, природний газ і боксити, мінеральну сировину займає провідну роль в імпорті так як власні ресурси можуть задовольнити потреби країн-членів ЄС лише в невеликій кількості. Залежність від імпорту деяких видів сировини для країн ЄС є досить значною, наприклад частка імпорту кольорових металів: алюмінію – 75%, вольфраму – 77%, цинку – 60%, кобальту – 95%.

Висновки. На країни-члени ЄС-27 припадає близько однієї шостої частини світової торгівлі товарами, значення якої значно перевищує торгівлю послугами (приблизно в 3 рази). У 2013 р. об'єднанню вдалося досягти додатнього торговельного балансу (\$82,9) вперше з 2009 р. На Німеччину, на сьогоднішній день, припадає найбільший товарообіг серед країн-членів ЄС, 28,1% експорту та 19,4% імпорту. Подальші позиції зайняли Великобританія, Франція, Італія і Нідерланди. Провідними торговельними партнерами ЄС за межами об'єднання протягом періоду 2003-2013рр. продовжують залишатися США, Китай, Росія та Швейцарія. Товарна структура зовнішньої торгівлі свідчить про посилення спеціалізації регіону на випуску машинобудівної продукції з переважанням галузей, де потрібні кваліфіковані трудові ресурси та технології. Особливо виділяються товари автомобілебудування, транспортного машинобудування, промислового обладнання, хімічних виробів. Також, відчутну роль відіграють сільськогосподарські товари. Структура імпорту свідчить про важливу роль внутрішньогалузевої торгівлі і високий рівень виробничої кооперації (постачання деталей і комплектуючих, що класифікуються в однакові товарні групи з відповідними готовими виробами), а також про залежність регіону від виробництва ряду споживчих товарів (електроніки, одягу), металів та сировини за межами ЄС.

Список використаних джерел:

1. Жилкіна Ю.В. Аналіз взаємин США і ЄС в сучасному світі. // Національні інтереси: пріоритети і безпека.-2010.-№36 (93) .- С.66-74.
2. Пісоцькій В.П. Розвиток взаємної торгівлі стран Європейського Союзу в условиях поглиблення інтеграційних процесів: Автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.05.01 / НАН України; Інститут економіки і міжнародних отношений. - К., 2000. - 20 с.
3. Савчук І.Г. Суспільно-географічні засади розвитку зовнішньої торгівлі України з країнами-членами Європейського Союзу. : Автореф. дис. ... Канд. геогр. наук: 11.00.02. / НАН України; Інститут географії. - К., 2004. - 19 с.
4. Смирнов Е.Н. Зовнішньоторговельні компоненти інноваційного розвитку економіки ЄС. // Глобалізація науки: проблеми: збірник статей Міжнародної науково-практичної конференції Уфа: Аетерна, 2014. - С.71-75.
5. Зовнішній і внутрішній торговельний статистичний щорічник ЄС // Євростат. Статистичні збірники. [Електр. рес.]. - Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GI-11-001/EN/KS-GI-11-001-EN.PDF

6. Міжнародний Торгівельний Статистичний Щорічник // Міжнародна Торговельна Статистика Об'єднаних націй. [Електр. рес.]. - Режим доступу: <http://comtrade.un.org/pb/>
7. Статистика // Евростат. [Електр. рес.]. - [Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)
8. Нова книга // Атласи економічного комплексу. [Електр. рес.]. - Режим доступу: <http://www.atlas.cid.harvard.edu/explore/stacked/export/ukr/show/all/1995.2012.2/>
9. Пелкман Дж. Європейська інтеграція: методи та економічний аналіз. - Харлоу: Файненшіал Таймс / Прентіс Хол. - 2001. - 419 с.
10. Торгівля // Європейська комісія. [Електр. рес.]. - Режим доступу: http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/resources/index_en.htm#_documents
11. ЮНКомтрейд // Статистичний відділ. [Електр. рес.]. - Режим доступу: <http://comtrade.un.org/db/>

Список использованных источников:

1. Жилкина Ю.В. Анализ взаимоотношений США и ЕС в современном мире. // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. -2010-№36 (93) .- С.66-74.
2. Песоцкий В.П. Развитие взаимной торговли стран Европейского Союза в условиях углубления интеграционных процессов: Автореф. дис ... канд. экон. наук: 08.05.01 / НАН Украины; Институт экономики и международных отношений. - К., 2000. - 20 с.
3. Савчук И.Г. Общественно-географические основы развитие внешней торговли Украины со странами-членами Европейского Союза. : Автореф. дис. ... Канд. геогр. наук: 11.00.02. / НАН Украины; Институт географии. - К., 2004. - 19 с.
4. Смирнов Е.Н. Внешнеторговые компоненты инновационного развития экономики ЕС. // Глобализация науки: проблемы: сборник статей Международной научно-практической конференции.- Уфа: Аэтерна, 2014. – с.71-75.
5. Внешний и внутренний торговый статистический ежегодник ЕС // Евростат. Статистические сборники. [Эл. рес.]. - Режим доступа: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GI-11-001/EN/KS-GI-11-001-EN.PDF
6. Международный Торговый Статистический Ежегодник // Международная Торговая Статистика Объединенных наций. [Эл. рес.]. - Режим доступа: <http://comtrade.un.org/pb/>
7. Статистика // Евростат. [Эл. рес.]. - [Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)
8. Новая книга // Атласы экономического комплекса. [Эл. рес.]. - Режим доступа: <http://www.atlas.cid.harvard.edu/explore/stacked/export/ukr/show/all/1995.2012.2/>
9. Пелкман Дж. Европейская интеграция: методы и экономический анализ. - Харлоу: Файненшіал Таймс / Прентіс Холл. - 2001. - 419 с.
10. Торговля // Европейская комиссия. [Эл. рес.]. - Режим доступа: http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/resources/index_en.htm#_documents
11. ЮНКомтрейд // Статистический отдел. [Эл. рес.]. - Режим доступа: <http://comtrade.un.org/db/>

References:

1. Zhyilkina I.V. Analysis of the USA and the EU relations in the contemporary world // National Interests and Security. -2010. - #36(93). – p.66-74
2. Pisotskyi V.P. Development of mutual trade between the European Union states under conditions of the deepening integration: Candidate of Science thesis summary: 08.05.01. / National Academy of Science of Ukraine; Institute of economics and international relations. – Kyiv, 2000. – 20 p.
3. Savchuk I.H. Human Geographic Principles of foreign trade development of Ukraine with the European Union member countries; Candidate of Science thesis summary: 11.00.02. / National Academy of Science of Ukraine; Institute of Geography. – Kyiv, 2004. – 19 p.
4. Smirnov E.N. External trade components of the innovation economy development in the EU // Globalization of Science: the problems: collection of articles from the International scientific and practical conference. – Ufa:Aeterna, 2014. – p.71-75.
5. External and intra-EU trade statistical yearbook // Eurostat. Statistical books. [Електр. рес.]. – Режим доступа: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GI-11-001/EN/KS-GI-11-001-EN.PDF

6. International Trade Statistics Yearbook // United Nation International Merchandise Trade Statistic. [Електр. рес.]. – Режим доступа: <http://comtrade.un.org/pb/>
7. Statistics // Eurostat. [Електр. рес.]. – http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
8. New book // The atlas of economic complexity. [Електр. рес.]. – Режим доступа: <http://www.atlas.cid.harvard.edu/explore/stacked/export/ukr/show/all/1995.2012.2/>
9. Pelkmans J. European Integration: Methods and Economic Analysis. – Harlow: Financial Times/Prentice Hall. – 2001. – 419 p.
10. Trade // European Commission. [Електр. рес.]. – Режим доступа: http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/resources/index_en.htm#_documents
11. UNcomtrade // Statistics Division. [Електр. рес.]. – Режим доступа: <http://comtrade.un.org/db/>